

Primele cercetări asupra paleoliticului pe Valea Oltului, în raza orașului Slatina, s-au făcut în cadrul șantierului arheologic Cerna-Olt — condus de către C. S. Nicolăescu-Plopșor — începând cu anul 1954. Prezența acestui colectiv¹ în zona Oltului, la Slatina, a fost determinată atât de mai vechile descoperiri fosilifere, cât mai ales de semnălarile lui Ion Moroșan de la Muzeul din Slatina.

Prezența, în depozitele Oltului a lui *Camellus alutensis*, *Elephas meridionalis*, *Elephas antiquus* și mai apoi *Rhinoceros etruscus* ș. a.² a determinat continuarea cercetărilor în această zonă și în împrejurimi rezultatele neîntinzând să apară. Primele descoperiri care anunțau prezența în această zonă a culturii de prund și a clactonianului au fost făcute în depunerile de pietrișuri ale Oltului și publicate în mai multe articole³. S-a emis cu această ocazie ideea că . . . „unelte descoperite pe Valea Dirjovului pot fi atribuite cuaternarului timpuriu, probabil primei epoci glaciare, când torenții carpați depuneau pietrișurile de Cindești în lacul cuaternar în retragere”⁴.

Din 1954, cercetările în zona Slatina-Valea Dirjovului-Valea Mare-Brebeni au continuat adăugându-se, la cele cunoscute, noi descoperiri care au lărgit posibilitățile noastre de cunoaștere a paleoliticului inferior. Au fost înregistrate de asemenea noi descoperiri fosilifere, pe care le comunicăm mai jos și care au mărit numărul de puncte cunoscute: molarul de Mastodon de la Gâneasa și cel descoperit în depozitele Oltului de către I. N. Moroșan; fragmentele de molari de *Elephas meridionalis* descoperite pe Valea Dirjovului; fragmentele de molari și femur de *Elephas primigenius* descoperite la: Milcov — în prundișurile Oltului —, la Gâneasa, Brebeni, Slatina — Valea Oltului —, Jitaru (Scornicești) în prundișurile Văii Plapea, la pădurea Sarului (Bals), Colonești; fragmentele de maxilar de *Rhinoceros tichorhinus* descoperite la Slatina și Slătioara.

În afara acestor resturi faunistice, necunoscute pînă în prezent, în patrimoniul Muzeului din Slatina se mai află și o colecție de piese paleolitice descoperite în zona Valea Mare-Brebeni-Valea Dirjovului-Slatina și care, ca forme și tehnică, se încadrează în paleoliticul inferior și mijlociu. Este vorba în primul rînd de un număr apreciabil de rîciloare și cioplitoare, lucrate pe bulgări de sillex amenațați unifacial și bifacial — tip chopper și chopping-tool — și care în general sînt încadrate culturii de prund, și o serie de așchii clactoniene și musteriene. Marea lor majoritate au fost descoperite în ultimii zece ani și se datoresc activității laborioase a regretatului I. N. Moroșan.

Aceste noi descoperiri, care fac obiectul articolului de față — prezentarea noastră se rezumă la cultura de prund — se întregiază tipologic celor descoperite pe stînga și dreapta Oltului sau din zona Argeșului. Este cazul, credem, să amintim că arealul de răspîndire a culturii de prund s-a extins în ultima vreme înaintînd spre nord, pe valea Oltului pînă în Transilvania, în județul Sibiu. Este vorba despre descoperirea comunicată recent⁵ de către Iuliu Paul și care reprezintă prima mențiune cu privire la existența culturii de prund în Transilvania. Deși distanța de la Slatina pînă în zona Sibiului este destul de mare, nu pare deloc bizară această descoperire dacă vom aminti că la sfîrșitul lunii iulie, cu ocazia unei cercetări de suprafață, făcute în colaborare cu Muzeul din Rm. Vilcea, L. Roșu, însoțit de P. Purcărescu, a descoperit un paleolitic inferior și mijlociu pe Valea Telianca, de pe teritoriul comunei Galicea, satul Teiu, județul

¹ La cercetările conduse de C. S. Nicolăescu-Plopșor au participat: Corneliu Mateescu, I. N. Moroșan și Lucian Roșu.

² C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Noi descoperiri paleolitice timpurii în R.P.R.*, în „Probleme de antropologie”, II, 1956, p. 84-86.

³ C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Rezultatele principale ale cercetărilor paleolitice în ultimii patru ani în R.P.R.* în „SCIV” VII, 1-2, 1956.

⁴ C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Geochronology of the Paleolithic in Rumania*, în „Dacia” (n. s.), 1961, p. 10-14.

⁵ C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Cercetări privitoare la paleoliticul inferior*, în „Materiale și Cercetări Arheologice”, VII, 1960, p. 11-13.

⁶ C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Cercetări privitoare la paleoliticul inferior* în „Materiale și Cercetări Arheologice”, VII, 1960, p. 12.

⁷ Iuliu Paul, *Un cioplitor atribuit paleoliticului inferior descoperit în jud. Sibiu*, în „SCIV”, 24, 1, 1973, p. 127-129.

Vilcea. Această descoperire într-o zonă bogată în depuneri de silix și care se află cam la jumătate distanță între Slatina și Oltul transilvan începe să contureze o mult mai largă arie de răspândire a paleoliticului inferior de-a lungul Oltului mijlociu.

În general unele paleolitice descoperite în această mare zonă, și care se încadrează paleoliticului inferior, își găsesc corespondențe în descoperirile din restul Europei, din Africa și Asia ⁶.

Intrucât nu avem posibilitatea unor încadrări cronologice, date fiind condițiile în care au fost găsite, ne vom rezuma la o încadrare tipologică și culturală pornind și de la considerarea profilului paleofaunistic al zonei. Acest profil, cît și faptul că în majoritatea lor unelele tip chopper și chopping-tool au fost găsite în contextul depunerilor de Cindești permit considerarea lor ca aparținînd paleoliticului inferior. Pe toate aceste piese apar cu claritate urmele sigure de intervenție la omului pentru a le da o anumită formă și funcționalitate.

Din colecția pe care ne-am propus s-o studiem distingem două categorii de unelte, pe care le vom prezenta în continuare, și anume: a) unelte realizate prin cioplire unifacială cu ajutorul a două sau mai multe loviturii aplicate direct pe cortexul bulgărelui de silix, unidirecțional (chopper), b) unelte realizate prin cioplire bifacială cu ajutorul a două sau mai multe loviturii aplicate bi- sau multidirecțional, pe o față și pe alta a bulgărelui, direct pe cortex, rezultînd o muchie sinuoasă sau zigzagată. Restul bulgărelui, în ambele cazuri, pe 1/2 sau 2/3 din suprafață păstrează cortexul natural.

a) 1. Chopper realizat prin cioplirea unifacială a unui bulgăre de silix prin aplicarea, pe latura lungă a două loviturii de desprindere, unidirecțional. A rezultat o muchie activă, puțin laterală față de axul principal al bulgărelui. Retușele de uzură prezente pe muchia activă denotă folosirea piesei, iar forma sa o plasează în categoria rîcitoarelor masive și pe care P. Biberson le încadrează în fișa tipologică, T I 4. Dimensiunile: $11,9 \times 8,9 \times 4,3$ cm. În colecțiile muzeului este marcat: VM-B 2. Raportul desprinderilor 0/2. Pl: I (A).

2. Chopper realizat prin cioplirea unifacială a unui bulgăre de silix cu aspect castaniu-roșiatic. Piesa prezintă două desprinderi largi al căror negativ ocupă cca 80% din suprafața bulgărelui. Fața opusă este acoperită în întregime de cortexul natural. Prin practicarea celor două loviturii, unidirecțional, a rezultat o muchie activă în formă de segment de cerc, care prezintă multe retușe de uzură ceea ce denotă utilizarea piesei și-l conferă calitatea de unealtă. Unealta, care poate fi încadrată în categoria rîcitoarelor, a fost descoperită pe Valea Dirjovului și în colecțiile muzeului este marcată: D 16. Dimensiunile: $6,3 \times 5,7 \times 3$ cm. Raportul desprinderilor 0/2. Pl: I (A).

3. Chopper realizat prin cioplirea unifacială a unui bulgăre de silix cu aspect galben-ceros. Pe latura cea mai largă a bulgărelui s-au aplicat trei loviturii unidirecționale, direct pe cortex ca și la cele precedente, rezultînd o muchie activă în formă de segment de cerc, cu retușe de uzură largi dovedindu-i folosirea ca unealtă de rîcitor și cioplitor. Negativul celor trei desprinderi ocupă 2/3 din suprafața bulgărelui, restul de 1/3, cît și fața opusă în întregime, fiind acoperite de cortex. Muchia activă a piesei este colaterală axului median al bulgărelui. Este una dintre piesele cele mai caracteristice pentru începuturile culturii de prund, tehnic și tipologic, care urmează celor realizate printr-o desprindere sau două, cum sînt cele descrise mai sus. Face serie cu cele încadrate de P. Biberson în categoria T I 8. Locul descoperirii: Valea Mare-Brebeni. În colecțiile muzeului este marcată: VM-B 21. Dimensiunile $8,1 \times 8,1 \times 4,5$ cm. Raportul desprinderilor: 0/3. Pl: I (A).

4. Chopper realizat prin cioplirea unifacială a unui bulgăre de silix de forma unei carapace de broască țestoasă. Loviturile de desprindere au fost aplicate direct pe cortex, pe fața plată a bulgărelui, unidirecțional. Negativul celor trei desprinderi ocupă 1/3 din suprafața plată, iar fața opusă bombată și celelalte 2/3 din fața lucrată sînt acoperite de cortex. Muchia activă are o formă semicirculară cu retușe de uzură care-i trădează utilizarea ca rîcitor și cioplitor. Locul descoperirii: Valea Mare-Brebeni. În colecțiile muzeului este marcat: VM-B 19. Dimensiunile: $11,5 \times 11,5 \times 5,4$ cm. Raportul desprinderilor: 0/3. Pl: I (A).

5. Chopper obținut prin cioplirea unifacială, a unui bulgăre de silix de formă rectangulară. Pe latura lungă, relativ dreaptă, au fost practicate, prin loviturii unidirecționale, patru desprinderi pe toată lățimea bulgărelui. Pe fața opusă, cortexul natural se păstrează în întregime. Muchia activă rezultată este puțin sinuoasă și prezintă retușe de uzură care-i dovedesc utilizarea ca rîcitor. Locul descoperirii: Valea Oltului-Slatina. În colecțiile muzeului este marcat: VO-S 7. Dimensiunile: $7 \times 5,1 \times 4,9$ cm. Raportul desprinderilor: 0/4. Pl: I (A).

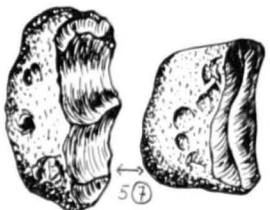
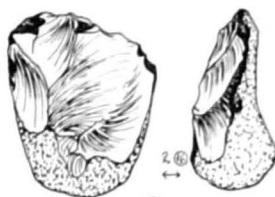
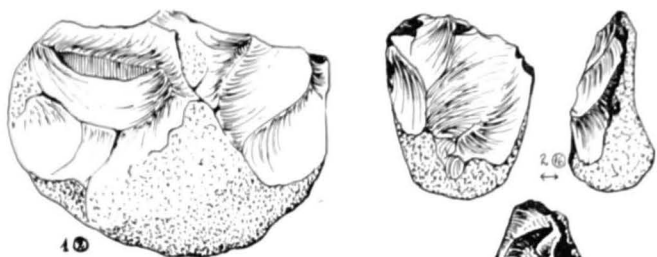
6. Chopper obținut prin cioplirea unifacială a unui bulgăre de silix de formă ovală. La unul din capetele lungi s-au aplicat cinci loviturii unidirecționale direct pe cortex, reducînd dimensiunile bulgărelui prin cioplire la 2/3. A rezultat o muchie activă sinuoasă cu retușe de uzură în urma folosirii sale ca rîcitor și cioplitor. Pe 2/3 din fața pe care se află negativele desprinderilor, cît și pe fața opusă se păstrează cortexul natural al bulgărelui. Locul descoperirii: Valea Dirjovului. În colecțiile muzeului este marcat: D 5. Dimensiunile: $9,5 \times 8 \times 5$ cm. Raportul desprinderilor: 0/5. Pl: I (A).

Toate aceste șase unelte prezentate mai sus, din punct de vedere tehnic și tipologic fac parte din categoria uneltelor unificiale cu muchia rotunjită, semiovală sau dreaptă, caracteristice stadiului I de

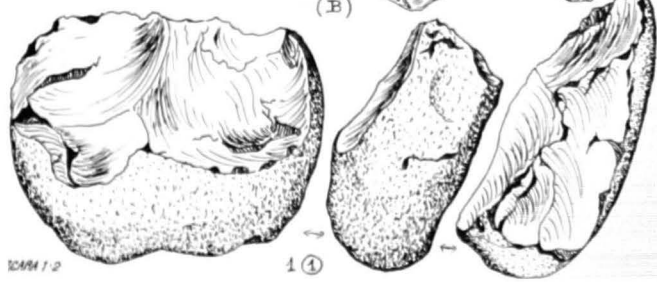
⁶ Pierre Biberson, *Galets aménagés du Maghreb et du Sahara*, în „Fiches typologiques Africaines publiées sous la direction de Lionel Balout”, Paris, 1966.

François Bordès, *Typologie du Paléolithique ancien et moyen*, Bordeaux.

1 (A)

(B)

10/11/12

evoluție a culturii de prund. Piesele prezintă urme de rulare, dar de un grad redus, ceea ce ne face să credem că deși ele au fost transportate de ape, distanța de la care au fost aduse nu a fost prea mare.

b) O a doua categorie o formează unelele cioplite bifacial, la un capăt al bulgăreului de silex sau pe mai multe laturi, rezultând, în special, unele de cioplit. Și la acestea, ca și la cele prezentate mai sus, gradul de rulare este mic ceea ce ne face să credem că locul descoperirii lor nu este departe de poziția primară. Silexul din care au fost lucrate este de aceeași calitate. Din punct de vedere tehnic și tipologic marchează un progres față de cele prelucrate unifacial, unele dintre ele anunțând deja trecerea la o tehnică superioară de prelucrare bifacială.

Atât cele prelucrate unifacial, cât și cele prelucrate bifacial au călcii bine rotunjiți natural înscriindu-se perfect în podul palmei, fiind astfel minuite cu ușurință atât pentru ricit, cât și pentru cioplit.

Din această a doua categorie de unele cioplite bifacial vom prezenta un număr de 14 piese, pornind de la formele cele mai simple la bifaciale prelucrate total, până la înlăturarea definitivă a cortexului, rezultând unele mai evaluate pe care le vom întâlni în alte situații, chiar și la punctul de contact dintre paleoliticul inferior și mijlociu.

1. Chopping-tool, descoperit la Valea Mare-Brebeni. Este lucrat pe un bulgăre de silex de formă ovală. Pe latura lungă a bulgăreului a fost aplicată mai întâi o lovitură direct pe cortex, care a dus la desprinderea unei așchii largi. Negativul acestei prime desprinderi a fost folosit mai apoi ca plan de lovire pentru alte două lovituri aplicate în direcție inversă, pe cealaltă față, rezultând alte două desprinderi, despărțite între ele de o nervură care marchează linia mediană a desprinderilor. Prin practicarea acestor desprinderi, una pe o față și două pe cealaltă față, a rezultat o muchie activă zigzagată. Piesa rezultată a fost folosită, după cum o dovedesc și rețușele de uzură, ca cioplitor. Atât pe o față, cât și pe alta cortexul se păstrează în proporție de 1/3 din suprafață. După încadrarea lui P. Biberson, piesa intră în categoria bulgăreilor amenajați, T II 10 și face parte dintre unelele primului stadiu de prelucrare bifacială. În colecțiile muzeului este marcată: VM-B I. Dimensiunile: 11,5 × 9,3 × 4,8. Raportul desprinderilor: 1/2. PI: I (B).

2. Chopping-tool descoperit la Valea Mare-Brebeni. Este lucrat pe un bulgăre de silex oval. Pe diagonala lungă a bulgăreului au fost aplicate mai multe lovituri, una pe o față și două pe cealaltă față, cu lovire bidirecțională. Negativul primei desprinderi a fost folosit ca plan de lovire pentru celelalte două de pe fața opusă, rezultând o muchie activă zigzagată cu rețușe de uzură. Piesa a fost folosită ca cioplitor. Se încadrează în aceeași categorie cu cea descrisă mai sus. În colecțiile muzeului este marcată: VM-B 8. Dimensiunile: 7,6 × 5,5 × 3 cm. Raportul desprinderilor: 1/2. PI: II.

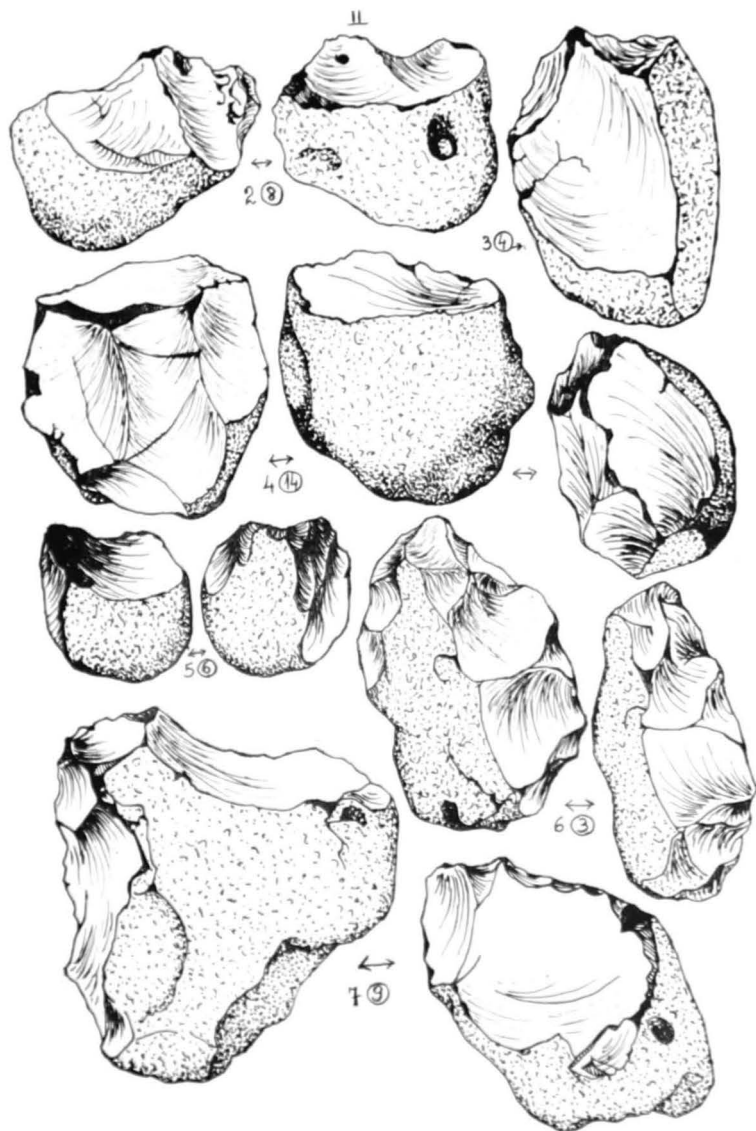
3. Chopping-tool, descoperit la Valea Mare-Brebeni. Este lucrat pe un bulgăre de formă ușor rectangulară. La capătul mai îngust al bulgăreului s-a aplicat o lovitură puternică rezultând o desprindere largă, oblică. Pe negativul acestei desprinderi s-au aplicat alte două lovituri, în direcție opusă, rezultând două desprinderi una dreaptă și alta puțin oblică. Muchia rezultată este unghiulară și poartă rețușe de uzură. Călcii piesei 2/3 din fața, care poartă negativul celor două desprinderi, păstrează cortexul natural al bulgăreului. Piesa a fost folosită pentru lovit și cioplit. În muzeu este marcată: VM-B 4. Dimensiunile: 10,5 × 9,3 × 6,7 cm. Raportul desprinderilor: 1/2. PI: II.

4. Chopping-tool, descoperit pe Valea Dirjovului. Este lucrat pe un bulgăre de silex ovoidal. La unul din capetele prelungi a fost aplicată o lovitură laterală, care a dus la detașarea unui capac, rezultând un negativ care formează un unghi închis cu punctul de lovire pentru practicarea a încă trei lovituri în direcție opusă rezultând trei desprinderi lungi și paralele care ocupă aproape în întregime una din fețele lungi ale bulgăreului. Fața opusă rămâne acoperită în întregime de cortex. Muchia rezultată este semihexagonală cu rețușe de uzură. Poate fi încadrată în categoria bulgăreilor amenajați bifacial, T II 5. Piesa a fost folosită, credem, mai mult pentru ricit și mai puțin, dată fiind forma sa, pentru cioplit. În muzeu este marcată: D 14. Dimensiunile: 8,8 × 8,5 × 6,2 cm. Raportul desprinderilor: 1/3. PI: II.

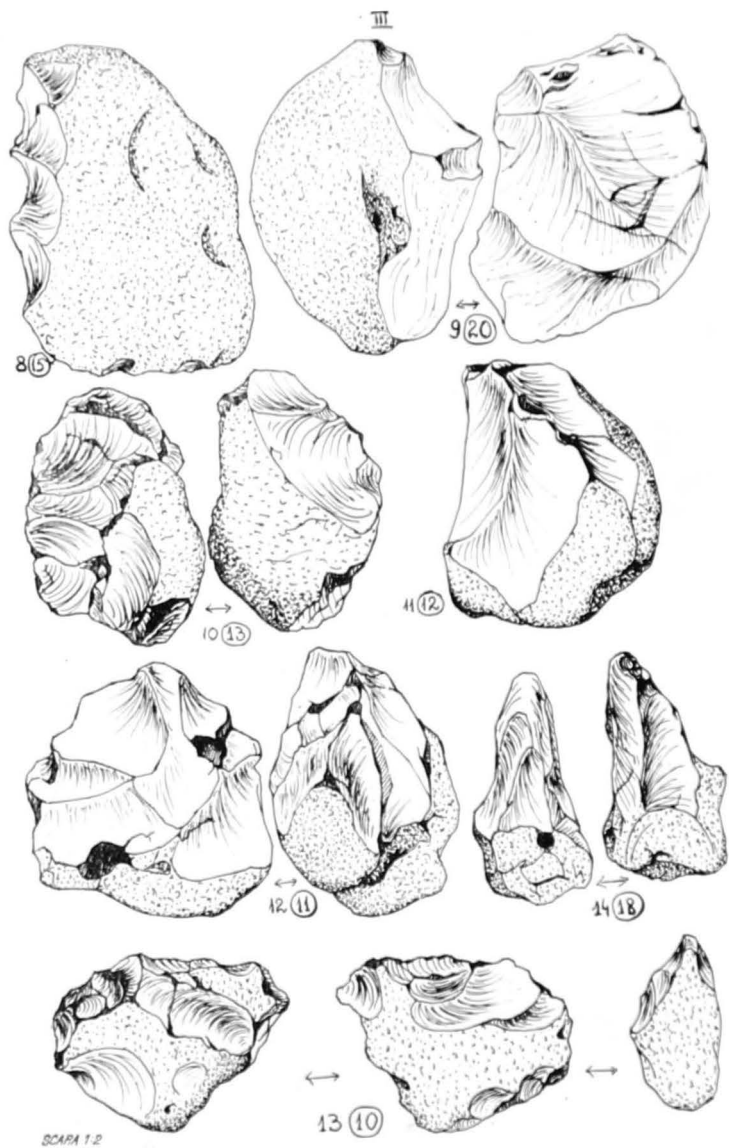
5. Chopping-tool, descoperit la Valea Mare-Brebeni. Este lucrat pe un bulgăre de silex ovoidal. La unul din capetele mai ascuțite ale bulgăreului a fost aplicată o lovitură puternică rezultând o desprindere largă, pe 2/3 din suprafață, oblică față de axul bulgăreului. Negativul a fost folosit ca plan de lovire pentru desprinderile practicate pe alte două fețe ale bulgăreului grupate câte două și câte trei, cele două grupe fiind despărțite de o porțiune a bulgăreului rămas nelucrat și păstrând cortexul. Forma piesei ne îndreptățește să considerăm că a fost folosită ca ricit. Pe 2/3 din suprafața piesei se păstrează cortexul natural al bulgăreului. Poate fi încadrată în categoria pieselor, T II 1. În muzeu este marcată: VM-B 6. Dimensiunile: 5,7 × 5,5 × 4,5 cm. Raportul desprinderilor: 1/2+3. PI: II.

6. Chopping-tool descoperit pe Valea Dirjovului. Este lucrat pe un bulgăre de silex oval-prelung. Pe una din fețe, se află negativul unei desprinderi largi rezultată în urma unei lovituri practicate pe latura lungă a bulgăreului. Negativul acestei prime desprinderi a fost folosit ca plan de lovire pentru practicarea celorlalte lovituri, în număr de cinci, pe fața opusă, care au dus la formarea unei muchii active în formă de segment de cerc. Rețușele de uzură demonstrează utilizarea piesei, iar forma sa îi indică funcționalitatea. Este vorba de o unealtă folosită la tăiat și ricit. Pe 1/3 din suprafața bulgăreului se păstrează cortexul natural. Piesa poate fi încadrată în categoria uneltelor, T I 8. În colecțiile muzeului este marcată: D 3. Dimensiunile: 11 × 7 × 5 cm. Raportul desprinderilor: 1/5. PI: II.

7. Chopping-tool, descoperit pe Valea Dirjovului. Este lucrat pe un bulgăre de formă neregulată, având un capăt ascuțit, care a fost amenajat prin aplicarea mai multor lovituri, una pe o parte și cinci

SCARA 1/2

pe altă parte. Ca și la precedentele s-a aplicat mai întâi o lovitură puternică rezultând o desprindere largă pe 2/3 din fața bulgărelui. Negativul a fost folosit apoi ca plan de lovire pentru aplicarea unui număr de alte cinci lovituri. A rezultat o muchie rotunjită la capătul ascuțit al piesei. Forma piesei ne determină a considera că a avut o funcționalitate complexă: armă, unealtă de cioplit, riciilor. Retușele de uzură îi demonstrează folosirea. Este de altfel singura piesă la care se observă o grijă mai mare pentru prelucrarea virfului, pentru a-i da un plus de eficacitate, prin aplicarea celor cinci lovituri în direcții diferite — trei pe virf și două pe o latură și pe alta a piesei. Călciiul piesei și 2/3 din fața amenajată prin desprinderi păstrează cortexul. Poate fi încadrată în T II 10. În muzeu este marcată: D 9. Dimensiunile: $12 \times 14 \times 7,5$ cm. Raportul desprinderilor: 15. Pi: II.

8. Chopping-tool, descoperit pe Valea Dirjovului. Este lucrat pe un bulgăre de silex oval, aplataz. Printr-o lovitură puternică aplicată pe una din laturile lungi ale bulgărelui, direct pe cortex, s-a realizat o desprindere pe toată lățimea lui, despiciindu-l în două, oblice față de axa principală. Prin lovituri scurte executate pe negativul primei desprinderi, pe latura mai lată a piesei, aceeași pe care a fost aplicată și prima lovitură care a dus la prima desprindere, s-au practicat mai multe desprinderi mici în formă de solzi care au creat o muchie activă rectiliniară și denticulată, pe care de asemenea se văd numeroase retușe de uzură. Piesa, ca funcționalitate, a avut rol de riciilor. Desprinderile de pe această față a piesei, în număr de cinci, ocupă cea 1/5 din suprafața, în rest fiind acoperită de cortex. În muzeu este marcată: D 15. Dimensiunile: $12,7 \times 8,2 \times 2,9$ cm. Raportul desprinderilor: 1/5. Pi: III

9. Chopping-tool, descoperit la Valea Mare-Brebeni. Este lucrat pe un bulgăre de silex de formă ovală. Prin două lovituri unidirecționale aplicate direct pe cortex, pe latura mai lungă, s-au realizat două desprinderi, una mai largă și alta mai îngustă, pe 1/4 din fața bulgărelui, restul de 3/4 rămânând acoperită de cortex. Pe negativul acestor două desprinderi au fost aplicate un număr de alte trei lovituri pe fața opusă, rezultând trei desprinderi al căror negativ acoperă toată suprafața. Prin aceste desprinderi, două pe o față și trei pe cealaltă, a rezultat o muchie activă, puțin rotunjită, pe care se văd retușele de uzură. Muchia este pe axul principal al bulgărelui, întrucât, cele trei mari desprinderi au eliminat jumătate din grosimea sa, piesa finită reprezentând jumătate din grosimea bulgărelui. Poate fi încadrată în categoria T II 5. În muzeu este marcată: VM-B 20. Dimensiunile: $10,8 \times 8,4 \times 4,3$ cm. Raportul desprinderilor: 2/3. Pi: III.

10. Chopping-tool, descoperit la Valea Mare-Brebeni. Este lucrat pe un bulgăre de silex de formă neregulată. Pe latura prelungă, semiovală, au fost practicate două lovituri de desprindere una mai mică și alta largă — aplicate direct pe cortex. Pe negativul acestor două desprinderi, care a folosit ca plan de lovire, au fost aplicate alte cinci lovituri care au dus la realizarea a cinci desprinderi pe fața opusă a bulgărelui. A rezultat o muchie activă semiovală pe care se văd destul de clar retușele de uzură. Pe 2/3 din suprafața piesei se păstrează cortexul natural. Pe una din laturile mici ale piesei, aproape de călcii, se observă o mică fractură naturală, de dată mai recentă, fiind nerulată și nepatinată. Unealta, după formă, a folosit la tăiat și riciit. Poate fi încadrată în categoria T II 5. În muzeu este marcată: VM-B 13. Dimensiunile: $9 \times 5,9 \times 4$ cm. Raportul desprinderilor: 2/5. Pi: III.

11. Chopping-tool, descoperit pe Valea Dirjovului. Este lucrat pe un bulgăre de silex oval prin desprinderi alternative, trei pe o față și patru pe alta. Fața care poartă negativele celor trei desprinderi, păstrează cortexul pe 2/3. Muchia activă a piesei ocupă cele trei laturi ale bulgărelui, rămânând neprelucrat doar călciiul piesei, este sinusoidală, și are retușe de uzură. Poate fi încadrată în categoria T II 15. În muzeu este marcată: D 12. Dimensiunile: $9,3 \times 8,9 \times 7,8$ cm. Raportul desprinderilor: 3/4. Pi: III.

12. Chopping-tool, descoperit pe Valea Dirjovului. Este lucrat pe un bulgăre de silex de formă neregulată. Prin aplicare, pe latura mai ascuțită a piesei, a patru lovituri pe o parte și patru pe alta, alternativ, a rezultat o muchie activă sinusoidală. Piesa păstrează cortexul numai pe călciiul său, care folosea la sprijinul în palmă. Tehnica de cioprire este, așa cum aminteam, cea a desprinderilor alternative ordonate. Forma muchiei este de semicerc și poartă retușe de uzură. După forma sa, piesa a folosit ca o unealtă de cioprire. Poate fi încadrată în categoria bifacialelor T II 10, realizate prin cioprirea bidirecțională, ca și cele de la nr. 11 și 12, la care negativul primei desprinderi servește ca plan de lovire pentru cea de-a doua desprindere de pe fața opusă ș. a. m. d. În muzeu este marcată: D 11. Dimensiunile: $9 \times 8,5 \times 6,5$ cm. Raportul desprinderilor: 4/4. Pi: III.

13. Chopping-tool, descoperit la Valea Mare-Brebeni. Este lucrat pe un bulgăre de formă relativ triunghiulară, prin aplicarea a cinci lovituri pe o parte și șapte pe alta. Tehnica de cioprire este cea alternativă ordonată, bidirecțională, rezultând o muchie activă pe latura cea mai lungă a piesei, sinusoidală, cu retușe de uzură. Piesa finită a căpătat forma unui evantai deschis și a folosit ca riciilor. Pe ambele fețe, pe cea 2/3 din suprafața se păstrează cortexul natural. Poate fi încadrată în categoria uneltelor T II 12. În muzeu poartă marcajul: VM-B 10. Dimensiunile: $8 \times 5,7 \times 3$ cm. Raportul desprinderilor: 5/7. Pi: III.

14. Chopping-tool, descoperit pe Valea Dirjovului. Este lucrat pe un bulgăre de silex de formă prelungă, prin practicarea a mai multor desprinderi pe o parte și pe alta, multidirecțional. Cortexul se păstrează numai pe o porțiune mică a călciiului. A rezultat o unealtă bifacială lanceolată cu muchii active mediane pe cele două laturi care se întînesc în virful piesei, asemănătoare cu cele din Tipul II evoluat, abbevilliene, de la Oldowai. Spre baza piesei muchiile laterale se termină printr-un umăr care împreună cu călciiul piesei permit o mai bună fixare în podul palmei a armei care folosea la lovit și împuns. În muzeu este marcată: D 18. Dimensiunile: $8,1 \times 4,2 \times 2,4$ cm. Raportul desprinderilor: 7/8. Pi: III.